

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

PRAKTISK VECKOTIENING
FÖR
KVINNAN OCH HEMMET

Stockholm, Iduns Tryckeri Aktiebolag.

N:r 44 (515)

Fredagen den 5 november 1897.

10:de årg.

Prenumerationspris pr år:		Byrå:	Redaktör och utgivare:	Utgifningstid:	Annonspris:
Idun ensam	kr. 5:—	Klara södra kyrkog. 16, 1 tr.	FRITHIOF HELLBERG.	hvarje fredag.	35 öre pr nonpareillerad.
Iduns Modet., fjortondagsuppl.	» 5:—	Öppen kl. 10—5.	Träffas säkrast kl. 2—3.	Lösnummerpris 15 öre	För »Plattsökande» o. »Lediga platser»
Iduns Modet., månadsuppl.	» 3:—	Allm. telef. 6147. Rikstelef. 1646.	Redaktionssekr.: J. Nordling.	(lösn:r endast för kompletteringar.)	25 öre för hvarje påbörjad tiotal stafv.
Barngarderoben	» 3:—				Utländska annons. 70 öre pr nonp.-rad.

Våra landshöfdingsfruar.

V.

Julie Björkman,
född Sandströmer.

Nyårsuppvaktningen å Gefle slott på aftonen af 1884 års första dag tedde sig onekligen mera besökt, lifsgladare och ungdomligare än på samma afton de närmast föregående åren. Detta förklaras där-af, att höfdingestolen i Gefleborgs län under det nyss gångna året skiftat innehaf-

faderns död 1857, då hon med sin moder flyttade åter till Stockholm.

Den 31 oktober 1864 blef hon gift med sekreteraren i skogsstyrelsen, jägmästaren Karl Adolf Teodor Björkman, sedermera t. f. chef för skogsstyrelsen och den 23 april 1883 utnämnd till landshöfding i Gefleborgs län. Först i oktober samma år hade den nye höfdingen tillfälle att i boställsvåningen å Gefle slott införa sin maka och

JULIE BJÖRKMAN,
född Sandströmer.

ELISABETH HEDERSTIERNA,
född Eckhoff.

blomstrande krets af fem barn i sitt fagreste utvecklingskede.

Husmoder i landshöfdingehemmet hade nu blifvit fru Julie Brigitta Fredrika Björkman, född Sandströmer. För det viktiga kall, hon nu beklädde, hade hon — kan man säga — fostrats och danats allt från sin födelse den 16 juli 1847. Hennes föräldrar voro nämligen dåvarande landshöfdingen i Jämtlands län Anders Peter Sandströmer och hans maka, född Klara Lidbeck, professorsdotter från Lund. Året därpå kallad till statsråd och chef för finansdepartementet, fick fadern, än en gång utnämnd till landshöfding, 1851 föra sin familj från Stockholm till länsresidenset Marieholm invid Mariestad. Här förblef fröken Julie till

LOUISE RYDING,
född af Petersens.

deras fem barn, två söner och tre döttrar, af hvilka det äldsta, en son, är född 1865 och det yngsta, också en son, 1871.

Vid ofvan nämnda nyårsuppvaktning hörde den, som nedskrifver detta, och för hvilken fru Björkman dittills varit okänd,

vare, att den nära 72-årige landshöfdingen Asker, hvars söner redan längesedan blifvit »män i staten», lämnat sin plats för en 52-årig kraftfull man, med hvars inflyttning i länsresidenset de gamla gemaken fylldes af ungdomslif och ungdomsglädje från en

Den, som talar mycket, kan ej alltid tala väl.

C. Goldoni.

under samtal med två personer den ene om henne fälla ett omdöme, som bättre än något annat är ägnadt att känneteckna hennes uppfattning af kvinnans kallelse, att klargöra hennes lifsåskådning och angifva den innersta grunden för hela hennes livsverksamhet. Också hvilade detta omdöme på en noggrann kännedom om såväl hennes tänkesätt som hennes göranden och låtanden under en lång följd af år. Han sade:

»Hon är hemmets sol.»

Ja, det är just i hemmet som fru Björkman har all sin varelse. Hon är där solen, som både lyser och värmer; strålarne äro mängda ej blott af den fint bildade intelligensens klara ljus, utan ock af kärlekens värmande glöd. Men solens strålar gå långt bortom sin källa, de gå här från hemmet äfven ut öfver samhället och sprida välsignelsebringande verkningar i vida kretsar. Fru Björkman har behof af att efter sitt sinne verka äfven utåt. Den hemmets lycka, hon själf känner, vill hon att äfven andra skola få känna; den hemmets trefnad, hon själf förstår att bereda, vill hon att äfven andra skola bibringas förmåga att bereda.

Med den framskjutna ställning, som landshöfdingens maka alltid intager i residensstaden, kunde fru Björkman ej undgå att i Gefle snarast möjligt blifva tilldelad sådana förtroendeuppdrag såsom ordförandeskap i styrelsen för Gefle fruntimmersförening, ledamotskap i styrelsen för Gefle skollofskolonier m. fl. Det är dock visst, att dessa uppdrag mottog och sköter hon icke blott pliktskyldigast, utan med sitt goda hjärtelags hela hängifvenhet.

Särskildt betecknande för fru Björkmans böjelser och skaplynne äro de fall, hvori hon själf tagit initiativ eller ledning. Man skall finna, att det då företrädesvis afser sådana företag, hvarigenom kvinnan af folket sättes i tillfälle att utbildas för hemlifvet och verksamheten i hemmet.

Bländ vittnesbörd härom må i främsta rummet framhållas Gefle hushållsskola till bildande af tjänarinnor. Denna har — egendomligt nog — utvecklats ur småbarnsskola, grundlagd för öfver 50 år sedan och som stått under Gefle fruntimmersförenings särskilda omvårdnad och tillsyn. Skolrådet och äfven fruntimmersföreningen funno emellertid skolan numera behöflig och dess lokaler synnerligen otidsenliga, hvarför skolans verksamhet nedlades med år 1892. Då skolans tillgångar, bestående af en mindre gård, 10 aktier i Gefle—Dala järnväg, lösören och äfven kontanter, uppgingo till omkring 40,000 kr., gällde det att finna ett ändamål, hvartill gården och afkastningen kunde användas till båtnad för det uppväxande släktet. Det var helt och hållet fru Björkmans förslag att inrätta nämnda hushållsskola, som trädde i verksamhet 1894 och arbetar enligt den af henne uppgjorda planen. De förra skolokalerna restaurerades med vidtagande af nödiga ändringar, så att rum bereddades för helinackorderingar och för bespisning af matgäster, hvarjämte skolan på beställning mottager bakning af

skorpor och småbröd, tillagning af korf, väfning af mattor, täckstickning m. m. Eleverna ha bostad i skolan och måste deltaga i alla inomhus förekommande sysslor. På så sätt utbildas här efterhand dugliga tjänarinnor, som på samma gång dånats att varda duktiga husmödrar i arbetarehem.

Genom donation upprättades i Gefle 1895 det första folkskoleköket, till hvars underhåll äfven församlingen bidrager genom årligt anslag. Behovvet af ett andra dylikt kök framträdde snart, och då var det fru Björkman, som genom anordnande af en basar i sistl. mars månad anskaffade för ändamålet en summa af 5,200 kr., hvarmed det andra folkskoleköket blef igångsatt. Dessa kök äro ordnade efter mönstret af Stockholms folkskolekök.

Detta är ej den enda gången, som fru Björkman frambragt medel till välgörande institutioner. Sedan Gefleborgs läns landsting 1884 beslutit att i Gefle uppföra ett nytt tidsenligt länslasarett, som invigdes 1887, voro flere förslag å bane beträffande användningen af den gamla lasarettbyggnaden, som nu tillhörde staden. Förste stadsläkaren dr Grapes förslag att förvandla den till en asyl för obotligt sjuka hade visserligen af stadsfullmäktige bifallits, men denna förändring kräfde pengar, ganska mycket pengar. I fru Björkman, som med värme omfattat detta förslag, fick han en lika ifrig som energisk medhjälparinna. Hon bragte år 1887 till stånd en första och 1890 en andra basar, hvilka tillsammans gäfvon en nettobehållning af ej mindre än 15,000 kr. Med denna summa kunde i det närmaste det gamla obekväma lasarettet förvandlas till ett trefnadsfullt sjukhem, där sedan dess många obotligt sjuka fått en lugn och angenäm fristad för sina återstående lefnadsdagar.

Fru Björkmans tre döttrar äro nu alla gifta och goda husmödrar i trefna hem; hennes två söner äro jurister med goda hufvuden och ljusa framtidsutsikter.

Vid studenternas värfest i Upsala 1894 ägnades kvinnan, såsom god sed är vid dessa fester, en varm och värdsam hyllning. Talaren frammanade därvid kvinnan i olika skeden af sin livsutveckling, däribland äfven »sin moders bild så blid». Vi äro visse om att, när fru Björkman en gång lämnar ifrån sig den husmoderliga spiran på Gefle slott, skola många, många, med tankarne fästa vid hennes person och lifsgärning, i likhet med nyss antydde talare, känna sig manade:

»att bringa ett tack för hvad hon oss var i ljusa som mörka lefnadsdagar,
ett tack så varmt, fast så ringa».

—dv—

Elisabeth Hederstierna, född Eckhoff.

Enda dottern till en af Gefle stads mest betydande köpmän, brukspatron Hans Wilhelm Eckhoff af en gammal holländsk släkt och hans maka Louise Ennes, föddes landshöfdingskan fru Elisabeth Hederstierna i Gefle 1831. Tidigt moderlös, intog hon

redan vid 17 års ålder platsen såsom värdinna i sin faders gästfria hus, tills hon 20 år gammal gifte sig med länsnotarien i Gefle, v. häradshöfding Victor Lindgren. Detta äktenskap upplöstes dock efter några månader, då mannen under bröllopsresan afled i Paris. Efter att i nio år hafva bebott sitt fädernehem såsom änka ingick hon 1859 giftermål med dåvarande kaptenen Fredrik Hederstierna, då de bosatte sig å den honom tillhöriga egendomen Thorsjö i Småland, där 20 lyckliga år tillbragtes under stilla familjelif.

År 1880 kallades kapten Hederstierna till statsråd och chef för civildepartementet, då familjen flyttade till Stockholm och stannade där, tills statsrådet Hederstierna utnämndes till landshöfding i Västmanlands län och öfverflyttade till Västerås.

Landshöfding H:s äga sju barn, nämligen två söner (den äldste adjungerad i Svea hofrätt, den yngre civilingenjör) och fem döttrar, hvaraf den äldsta gift med löjtnanten vid k. lifregementets dragoner Knut Cassel.

Ofvanstående inrymmer i korthet fru H:s lefnadssaga. Den är, om icke särdeles olik många andras, dock mångskiftande. På henne ha ställts fordringar af mycket olika art, men af naturen begäfvad med ett klart tänkande hufvud jämte ett gladt, spänstigt lynne, har hon vetat att med sällspord takt reda sig i de växlande förhållandena.

Såsom maka till civilministern införd i Stockholms högsta kretsar, blef fru Hederstierna genom sitt förbindliga sätt och pålitliga karaktär en i dessa afhållen och värderad medlem och mottog i det eleganta och smakfulla hemmet såväl medlemmar af den kungliga familjen som corps diplomatique och hvad Stockholm för öfrigt hade förnämligast.

I den vidlyftiga och vackra våningen i residenset i Västerås, smyckad af utsökta konstföremål, ordnade med finaste smak, råder ett gladt och otvunget familjelif. Enligt sin moders exempel äro döttrarna ständigt verksamma och förstå att förena det nyttiga med det nöjsamma. Den enas flitiga och skolade hand riktar galleriet med vackra taflor, sjunger dessemellan med en behaglig mezzo-sopran. En annan skulpterar i trä; en tredje förfärdigar vackra arbeten i mässing och järn.

Förutom uppgiften att vara en oförtrötad och förekommande värdinna vid alla såväl officiella som enskilda middagar och supéer, hvarpå icke ligger så ringa vikt, har en landshöfdingska plikter af annan allvarlig art att fylla. Tidens äldaste barn, altruismen, känslan för andra, för nödens och lidandets offer, ställa stora fordringar på hennes tid, omdöme och hjärta. Klart inseende detta har fru Hederstierna med aldrig svikande intresse deltagit i de arbeten, som härför erfordrats.

I afseende å välgörenhetens ordnande har fru H. visat stort intresse, i det hon är ordförande i Västerås fruntimmers-skyddsförening samt tagit verksam del i stiftandet af såväl en barnkrubba som en arbetsstuga i samhället.

Västerås slott är såsom bekant en ganska gammal och stel byggnad, utan några yttre prydnader. Här har familjen H. med stor smak åt sig inredt ett sällsynt komfortabelt och elegant hem, och om slottets yta än är stel och sträf, så bo därinne förvisso mycken vänlighet och gästfrihet.

A. F. B.

Louise Ryding,

född af Petersens.

Landshöfdingskan Amalia Matilda Lovisa (Louise) Ryding föddes den 10 maj 1846 i Marstrand, där fadern, sedermera öfverstelöjtnanten i artilleriet och majoren vid Göta artilleriregemente Lars Gustaf (Gösta) af Petersens, var stationerad vid Karlstens fästning. Han var sonson till grosshandlaren i Stockholm Herman Lorentsson Petersen, hvilken, enligt svenska adelns ättartaflor, tillika var direktör vid saltkontoret, bankofullmäktig, direktör vid svenska ostindiska kompaniet och intressent i Växelkontoret, äfvensom »inrättade en mäsingstrådstillverkning samt utskäpade till utrikes orter krut och kanoner, hvaröfver konung Adolph Fredrik på riksens ständers underdåniga tillstyrkande vid 1765 års riksdag förklarade nådigt välbehag. Hans barn blefvo 1770 för sin faders skull adlade med namnet af Petersens.»

Landshöfdingskan Rydings moder var Karolina Amalia Odencrantz, dotter af hofrättsrådet i Göta hofrätt Tor August Odencrantz (angående honom och hans fader: se Nordisk familjebok, 12:te bandet, p. 99) och friherrinnan Karolina Lovisa Johanna Fletwood.

Landshöfdingskan R. flyttade med sina föräldrar hösten 1846 till Göteborg, år 1854 till deras egendom Kettilstorp i närheten af Jönköping samt år 1863 in till själfva staden; blef där den 10 oktober 1866 förlöfvad, med dåvarande t. f. revisionssekreteraren Gustaf Ryding och frade i föräldrahemmet sitt bröllop med honom den 15 maj 1868. — Sedermera var hon bosatt i Stockholm (där mannen under tiden avancerade till ordinarie revisionssekreterare, expeditionschef i justitiedepartementet och slutligen justitieråd) ända till år 1880, då efter landshöfding Treffenbergs förflyttning till Kopparbergs län hennes make utnämndes till landshöfding i Västernorrlands län och med sin familj tog sin bostad i Hernösand.

* * *

Sådan är ramen kring det andliga konterfej, jag nu med några penseldrag vill måla. Genom sin ställning satt att föra spiran här uppe i »björnlandet», har landshöfdingskan Ryding med kärlekens trollmakt vunnit alla sina undersåtars tillgifvenhet. Hon föddes att härska genom sitt medfödda skarpa förstånd, sitt från världslig fåfänga frigjorda sinne och sitt öppna hjärta och öga för hög som låg. Uppfostrad i ett hem, där den största grannlagenhet och försynthet lade band på ord och omdöme, men sedan förenad med en make, hvars hela väsen präglas af den mest öppna rättframhet, förvärfvade hon denna älskliga, aldrig sårande öppenhet, som är fri från skärpa, men äfven från smicker. — Som värdinna målas hon bäst, om det säges, att bland de hundratals gäster, som fylla residenssalarna, hos hvar och en vill insmyga sig den angenäma känslan att vara den mest välkomna, en för-

villelse och förmätenhet, som ursäktas just genom det hjärtliga välkomnande och detta aldrig tröttande intresse, som så osökt ägnas hvarje enskild. — Vänfast som få, delar hon ut sitt hjärtas tröstande häfvor i hem, där sorgen med sin dystra skepnad gjort sitt inträde. — Genom ett sinne fritt från braskande öfverdåd är hon särdeles lämplig till den styrande plats, som hon alltid intar, då basarer och soaréer äro af nöden för att i välgörenhetens tjänst fylla hvarjehanda behof, såsom hon ock i stadens skyddsförening med sin tankereda och lugna beräkning är en lika nyttig som nödvändig prydnad. Här svänger hon sina vapen, sax och nål, med en färdighet och omtänksamhet, som låta en förstå att hon äfven är hemmets förnämsta klipperska och sömmerska.

Hemmet — ja, skulle vi våga oss inom denna helga tempeldörr, då förblekna kanske andra förtjänster, ty där är hon den mest helgjutna maka och moder, ett föredöme för hög och låg. Åt make och barn, som dyrkande se upp till henne, åt dem skänker hon sin kraft, sin rika, solljusa själ.

Den allmänna sympati, som hon vunnit i residensstaden Hernösand, gaf sig uttryck då hon förlidet år fyllde 50 år, i det att hon då från stadens damer fick mottaga en subskriberad gåfva, åtföljd af en hyllningsadress. Följande lilla vers, vid en enskild festlighet tillägnad landshöfdingskan Ryding, tolkar väl hennes älskliga väsen:

Värdes säg! Hvar fick du denna glans,
som så vänligt strålar ur ditt öga?
Denna blandning utaf skämt och sans,
skattande åt världens äflan föga?
— Ej jag vet. — Dock sällsamt lik du är
Vätterns klara våg i sommarnatten,
med en liten stjärna här och där,
speglade sig i dess trolska vatten.

8.

Gossar och skjutvapen.

»Mor, får jag ett gevär! Det är så många pojkar i min klass, som ha gevär. Säg ej nej, söta mor!»

»Kära min gosse, hvad skall du med gevär att göra?»

»Skjuta till måls, förstås, och så ekorrar och gråsparfvar och kråkor. Ekorrarna ta fågeläggen, har magistern sagt, och mor minns ju, så tråkigt vi hade af gråsparfvarna i somras, som körde bort både bofinkar och trädgårdssångare och sedan spelade herrar på gården. Aldrig hörde vi annan fågelsång än deras enformiga kvitt, kvitt! Och kråkorna blefvo också alldeles för närgångna, därför att aldrig någon lossade ett skott.»

»Men så händer det någon olycka, kära barn; lille bror kommer springande — usch, jag törs ej tänka ut tanken! — eller skottet klickar, och i en hastig vändning tittar du efter i mynningen, hvad det är för fel, och så brinner skottet af, och du ligger där. Nej, jag törs ej låta dig få ett gevär.»

»Tror verkligen mor, att man bär sig så dumt åt. Åh nej, man är nog försiktig!»

»Ja, men alla olyckor, man läser om i tidningarna då.»

»I tidningarna står det ju också, att folk sätter en köttbit i halsen och kväfs. Skulle man därför inte äta kött? Olyckor komma bara af oförsiktighet, och jag lofvar att vara så försiktig. Jag lägger till hvad jag har i sparbössan, får jag då ett gevär, älskade, rara lilla mor!»

»Nej, min gosse, nej!»

»O, mor!»

De klara barnaögonen, som nyss voro så spelande, få ett uttryck af sorgsen besvikelse, och med hängande hufvud går den lille sin väg. Det skär i modershjertat att se honom sådan, men hon kan ej annat än handla, som hon gjorde.

Var det rätt? Gossar kunna taga sig värre oråd före än att skjuta kråkor och gråsparfvar.

Vi stå här inför en ej oviktig fråga vid våra gossars uppfostran, och önskvärdt vore, att den blefvé föremål för ett meningsbyte, och i all synnerhet att ej blott vi fruntimmer, utan ock en eller annan far och lärare ville skänka den en smula uppmärksamhet och komma med ett belysande inlägg.

Ellen Bergström.

Kvinnofrågan i Paris.

Bref till Idun.

Från en framstående författare och vetenskapsman, som f. n. vistas i Paris, hafva vi mottagit följande intressanta bref:

*

En sak har förvånat mig under de veckor jag nu tillbragt i Paris — den stora roll, som att döma efter pressens innehåll, just för närvarande kvinnofrågan eller, som det här heter *feminismen*, intager i parisarnes intresse. Man kan knappt läsa en tidning eller bläddra i en tidskrift, utan att stöta på yttringar häraf. Tydligt står denna fråga för närvarande på dagordningen här.

Mais vous savez, parisarne ha svårt att taga en fråga på allvar. I första hand vilja de alltid se sakerna från deras skämtsamma sida, och först sedan de på denna fått öfva sin *esprit gaulois*, kan man kanske få dem att se allvaret bakom.

Men att de skämta med feministerna här — det må sannerligen vara dem förlåtet! Eller skulle ens en aldrig så allvarlig svensk kvinnosaks kvinna kunna låta bli att le åt det möte, som hölls här för några dagar sedan, för att diskutera den brännande frågan: »Är kvinnan skapad för det äktenskapliga lifvet?» Det var generalsekreteraren i den radikala feministföreningen *La Solidarité*, som formulerat frågan. Men det var en herre, som inledde diskussionen. Han sade sig icke vilja säga sitt namn, »ty» — förklarade han — »jag är lärare i boxning i en katolsk skola»; då borde man ju lätt förstå, att han icke ville se sitt namn figurera i tidningsreferaten från ett radikalt möte.

Efter denna lofvande inledning framställde han följande förslag till resolution, på samma gång ett lagförslag för statsmyndigheterna:

- § 1. Äktenskapet är upphäfdt.
- § 2. Som slafveriet är förbjudet och äktenskapet är det värsta af slafverier, äge man och kvinna att fritt förfoga öfver sina personligheter.
- § 3. Hvarje trohetsförbindelse, till och med blott för en viss tid, är förbjuden.
- § 4. Eho, som afgifvit sådan förbindelse af hvad art det vara må, straffas med fängelse, från 14 dagar till ett år.
- § 5. Den, som till sådan förbindelse förleder någon, vare förfallen till fängelsestraff, från två till fem år.

Jag misstänker, att den värde talaren snarare var en stor skämtare än katolsk boxningslärare. Men de radikala damerna togo tydligen hans katolska sätt att boxas med feminismen på fullt allvar. Och de interPELLERADE honom med den försåtliga frågan: »Men hvar gör ni då af barnen?» — »Barnen!» genmälde boxaren, »de lämnas till statens stora barnanstalter!» — Det var ju helt enkelt.

En indisk dam förordade den utmärkta regimen i hennes hemland, där barnet endast bär moderns namn. Nå, den frågan afvisades såsom icke stående på dagordningen. — En fransk dam framhöll omöjligheten för kvinnorna att samtliga bli gifta, då det finnes många millioner flere kvinnor än män på jorden. Fordrar sålunda staten, att de skola gifta sig, så får den också skaffa dem det härför erforderliga — männen. För öfrigt var det icke för mycket att fordra, att staten, som tager tre år af de vuxnas lif för krigstjänsten, toge hand om barnen motsvarande tre år närmast efter deras födelse i egenskap af »l'état-père».

Det var ingen, som frågade hvart barnen sedan skulle taga vägen, efter fyllda tre år. Förmodligen togo dessa framtidskvinnor för gifvet, att vid den åldern en världsborgare bör kunna försörja sig själf.

Det anförda torde vara nog för att ge en föreställning om den gruppen af feministerna, och jag besparar mina läsarinor fortsättningen af referatet. Mötet slutade för öfrigt med en så liflig strid mellan tvänne medborgarinnor, att ordföranden måste visa ut dem, och mötet upplöstes, utan att man lyckats komma till något resultat i frågan: »La femme est-elle faite pour la vie conjugale?»

Att de uppträdande damerna ej voro det, det hoppas jag — för männens skull.

* * *

Komisk, ehuru på ett annat sätt, förefaller mig ock situationen vid ett annat kvinnosaksmöte, som hölls här i våras, och hvarifrån inledningsföredraget nu kommit i bokhandeln.

Det var madame Clotilde Dissard, den framstående utgifvarinnan af *Revue Féministe*, som anordnat detta möte och inbjudit en mister James Arthur Cree att därvid hålla ett föredrag om »Kvinnans mission enligt Auguste Comte».

Ni känner, hvilket dominerande inflytande en kvinna haft på den ryktbare positivistens hela moraliska och religiösa lifsuppfattning. Helt visst skulle dennes »Politique positive» aldrig sett dagen, om icke författaren gripits af en om medeltidens mystiska madonnadyrkan erinrande passion för Clotilde de Vaux. Och ni vet kanske ock, att Comte anser kvinnan såsom mannen i moraliskt hänseende öfverlägsen. Om ni icke närmare känner hans underliga samhällsteori, så kunde ni kanske ock hafva narrats att af hans lärjunge vänta ett instämmande i den moderna kvinnosakens program.

Men sannerligen, hyste mister Cree's åhörarinor några sådana förhoppningar, så blefvo de bittert besvikna.

Comtes kvinnoideal är medeltidens. Han har ej ord nog varma för att erkänna det berättigade i den katolska kyrkans madonnakult och för att fira minnet af riddarväsendets kvinnohyllning. Han ser i kvinnorna hjärtats representanter, liksom i filosoferna hufvudets och i proletärererna handens — alla

lika nödvändiga i den socialistiska framtidsstatens hierarki; men han vill icke veta af någon förblandning mellan dessa olika samfundsorganer. Kvinnan förfelar därför enligt Comte sin kallelse, om hon på något sätt ägnar sig vare sig åt den intellektuella kulturen (som är filosofernas sak) eller åt det praktiska arbetet (som är proletärerernas).

Jag skulle vilja hafva sett de ärade feministdamerna, då »det positivistiska apostolatets» fransk-engelske chef med all önskvärd tydlighet utvecklade för dem dessa Comtes teorier. Och hvad skulle kvinnosakens förfäktare i Stockholm väl i samma situation gjort för min — de, som så stött sig på fröken Keys vida moderatäre försvar för »moderligheten»?

Nå, i Paris får man vänja sig vid en andlig diet, som på det fysiska området har sin motsvarighet blott i — absinten.

* * *

Men kvinnofrågan här har ock allvarligare uppslag.

Den, som framför andra i dessa dagar bragt frågan på den parisiska dagordningen, är en mademoiselle Jeanne Chauvin, »licentié ès lettres, docteur en droit», såsom hon så stolt skriver under sitt namn. Hon är i detta ögonblick damen för dagen; hennes mottagningsrum belägras af interviewande tidningsmän; krönikorna strö för hennes fötter det parisiska kåseriets elegantaste blomster; ja, de allvarligaste »Premiers-Paris» ägnas åt hennes sak.

Men hvad har mademoisellen då gjort för att hvirfla upp så mycket damm? — Hon har lämnat in en ansökan, som man ej rätt vet i hvad form man skall kunna afslå. Det är allt, *mais c'est assez*.

För några år sedan skulle dock ingen kunnat i Jeanne Chauvin annat den blifvande ryktbarheten. Hon var då en helt vanlig småstadsflicka i den af parisarne så förbisedda landsorten. Hon dref de vanliga skolstudierna, och om hennes håg pekade åt något särskildt håll, så var det åt det konstnärliga. Men så dog hennes far och lämnade familjen i små omständigheter. Nu måste den unga Jeanne tänka på att »bli något». Tillsammans med sin bror studerade hon latin och grekiska, och hennes plan var att utbilda sig till lärarinna i något af de nyupprättade gymnasierna för flickor. För den skull aflade hon 1885 studentexamen och fem år därefter filosofie licentiatexamen.

Men hennes bror studerade juridik och snart drogs hennes intresse till detta studium. Med dess resurser borde hon kunna gagna kvinnornas sak, för hvilken hon fått ögonen öppnade under sin egen kamp för brödet. Och några år senare var hon färdig att promoveras till juris doktor efter att ha försvarat en afhandling om »De för kvinnan tillgängliga yrkena», hvori hon för sitt kön fordrar fritt tillträde på alla banor.

Till en början använde hon dock sina juridiska kunskaper blott på det fält, där hon först tänkt söka sitt uppehälle — såsom lärarinna vid ett flick-gymnasium, nej, icke vid ett, utan vid fyra, vid hvilka alla hon undervisar i en elementär kurs i rättskunskap. Hon har själf utarbetat en lärobok i detta ämne för sina elever, en »Cours de droit à l'usage des jeunes filles». M. Colmet de Santerre, härvarande juridiska fakultets *doyen*, har härtill skrivit ett förord, hvori han betecknar arbetet såsom »en juridisk

encyklopedi i miniatyr». Samtidigt har hon verkat för kvinnosaken inom pressen, genom artiklar i *Revue Universitaire*, i *l'Indépendance Belge*, m. fl. tidningar och tidskrifter; ja, i *L'Avant-Courrière* publicerat två lagförslag, det ena rörande gift kvinnas äganderätt och det andra kvinnornas befogenhet såsom vittnen vid publika och privata akter. Det förstnämnda förslaget har adopterats af deputeradekammaren, men efter förändringar, som nästan beröfvat det dess betydelse, och det andra hvilat ännu bland handlingarna.

Denna verksamhet har redan sedan länge gjort m:lle Chauvins namn känt i den feministiska världen, men *tout Paris* började först under de sista månaderna tala om henne.

Hon har nämligen nu ingifvet den lagliga ansökan för att *blifva anställd såsom offentlig advokat vid domstolarna*.

Detta är de sista veckornas stora *événement* inom den parisiska kvinnorörelsen. — Skall man verkligen få se en kvinna i advokat-roben och med den vördnadsbjudande baretten inför domareskranket? Eller skall man förvägra m:lle de rättigheter, hvilka hennes juris-doktorsbref uttryckligen tillförsäkrar henne?

Det är den brännande, mångdiskuterade frågan.

Medan *tout Paris* kåserar och disputerar om den, afvaktar den kvinnliga juris doktorn helt lugnt tiden och försäkrar alla intervieware, att hon *skall* vinna sin sak.

Sin närmaste fälttågsplan har hon fullt klar för sig. Hon har inlämnat sitt diplom till generalprokuratorn för vederbörlig visering. Sannolikt kommer han icke att vägra denna, ehuru han förbehållit sig någon betänketid. Försedd med denna auktorisation ämnar m:lle Chauvin begära rättighet att på grund däraf aflägga sin advokatsed vid *la cour d'appel* i Paris. Förvägras detta henne, så skall hon inför denna domstol offentligen försvara sin rätt och sålunda åtminstone en gång få tala framför *la barre*. Leder icke heller detta till det afsedda resultatet, så förnyar hon sin ansökan vid först den ena och sedan den andra af i nödfall samtliga öfriga franska domstolar af samma art. Helt visst skall hon vid någon af dem få sin önskan beviljad. I Paris eller Toulouse eller annorstädes, det gör henne detsamma, hufvudsaken är för henne principens seger inför fransk lag.

En af Belgiens största juridiska auktoriteter, Paul Jansons, har i ett i dagarne offentliggjordt bref kraftigt tillstyrkt sina franska kolleger att så godt först som sist bevilja m:lle Chauvins ansökan. Han fäster uppmärksamheten vid, att om den afslås, intet hindrar den kvinnliga juris doktorn att genom en omväg vinna målet, äfven om alla franska domstolar blifva obevekliga. Hon kan nämligen skriva sina anföranden och låta dem uppläsas af någon bland sina vederbörligen auktoriserade yrkeskamrater. Men därmed kommer hon att personligen själf ej vara underkastad de stränga formerna för den franska advokatverksamheten. För att undvika därmed möjliggjorda missförhållanden bör man, så är den belgiske rättslärdes mening, just i den gamla goda ordningens intresse utan vidare låta m:lle Chauvin ikläda sig *la robe*.

Jag har något utförligt refererat denna historia, emedan den bör ha ett visst aktualitetens intresse äfven i Sverige, då vi ju sedan några månader nu ock ha en kvinn

lig juris doktor — och det dessutom en dam, som ej undervisar i en flickskola, utan redan från en af vårt äldsta statsuniversitets professorskatedrar.

Ordningen kan snart komma till våra jurister att diskutera liknande spörsmål som de, med hvilka m:lle Chauvin nu oroar deras franska kollegor.

Paris, oktober 1897.

Esse.

”Postkvinnor”.

Några interiörer ur lifvet inom disken på ett postkontor.

För Idun af Adam Lux.

(Forts. o. slut)

Man gjorde ingen hemlighet af sin ringaktning för kvinnliga posttjänstemän. Åke hade dock kommit rätt väl överens med honom, fast tvistefrön visserligen ej saknats.

Hans närmaste man var artig och chevalieresk mot sina kvinnliga underlydande, men det var en artighet, om hvars innebörd man ej ett ögonblick misstog sig.

Den som bäst beredde sig inför denna öppna och dolda ovilja, var fröken Verner, detta tack vare sitt goda hufvud och ett visst uppenbart förakt, som hon visade hvar och en, som ej behagade henne.

Liksom sina manliga kamrater fingo flickorna tura om att ha kvälltjänstgöring. Det var en tjänstgöring, som var afskydd af alla, därför att den ryckte en bort från hemmet den tid det hade mest att ge.

Men för Åke var det den angenämaste tid, han tillbragte på postkontoret, ty hans kvälltjänstgöring inföll alltid samtidigt med fröken Verners. Under sådana kvällar kunde fröken Verner visa sig mycket vänlig mot honom och dessa officiella på-tu-man-hand förflyto vanligen på det viset att Åke gjorde bådas arbete, medan fröken Verner pratade, skrattade och sjöng, så att det gaf eko i de tomma kontorslokalerna.

Det bedrefs mycken flirt under sådana kvällar, och det föll nästan som af sig själf att de två kamraterna en kväll blefvo »hemligt förlovade». Åke ville, att det skulle eklateras, men hon genomdref, att förlofningen skulle hemlighållas några månader.

Dagen efter denna händelse inträffade dock något, som gaf dem annat att tänka på än sin kärlek och försatte hela postkontoret i uppror.

Af ett eller annat skäl tog chefen sig för att under fröken Bergers frånvaro inventera en kassa, för hvilken hon stod i ansvar, och kassan befanns innehålla jämnt 25 kronor mindre än den skulle, beroende på att fröken Berger, efter som det var i slutet af månaden, hade lånat ur kassan för att sedan lägga dit penningarna igen, då hon erhållit sin aflöning.

När sedan fröken Berger kom för att tjänstgöra, upplyste chefen på ett brutalt sätt henne om sin upptäckt och hotade med anmälan och afsked, hvilket allt gjorde den stackaren hårdt när utom sig af sorg och förskräckelse.

Hela personalen tog hennes parti mot tyrannen, fröken Verner nyttjade skarpa och fröken Almgren föraktfulla ord om hans beteende, fröken Ros grät med den förrättade, och fröken Karlsson grät ensam i

en slags rädsla för att det en annan gång kunde vara hennes tur.

Så beslöts att man skulle utse en, som ögonblickligen å samtligas vägnar skulle öfverlämna de felande 25 kronorna till postmästaren och samtidigt afge en protest mot hans handlingssätt. Det blef Åke, som åtog sig ombudskapet och som utförde det och därigenom ådrog sig chefens oförsonliga ovilja. Samma dag hade alla flickorna en kaffefest för sin riddare, och Åke kände sig fullt belönad för sitt ädelmod.

En månad därefter hade Åkes chef genom en del intriger lyckats få honom förflyttad till ett annat mindre postkontor.

Afskedet från de kvinnliga kamraterna hade en nästan rörande prägel, alla förstodo, hvarför han kom bort, och kände sig lifligt tacksamma mot honom. För Åke var det svårast att skiljas från fröken Verner, och trots hennes varma kyssar och tusen försäkringar om obrottslig trohet kände han det, som de två för alltid skiljdes åt.

Två månader efter det han lämnat staden, fick Åke följande bref från den, som blifvit hans efterträdare:

Käre bror!

Jag lofvade dig, att ge dig några nyheter härifrån, och här har du dem.

Staden är ju ej otreflig, utan tvärtom, men på kontoret är det ett h—e. Bråk och trassel och oreder, så snart postmästaren vänder ryggen till, och ibland ännu värre, när han är där, som du nog vet. Härom dagen förbjöd postmästaren alla kaffekalas i vaktmästarerummet, hvilket naturligt mottogs med tysta protester och strömmar af tårar.

För resten saknar nu oppositionen hufvud, sedan fröken Verner gått och förlovat sig. Kan du gissa med hvem? Jo, med själfve postmästarn. Jag hoppas du ej tar det allt för hårdt!

Fröken Verner har tagit afsked från posten, och de skola gifta sig snart nog, säges det.

Du skulle sett, när fröken Verner högtidligt tog adjö af flickorna! De tycktes alldeles ha glömt, huru skamligt hon svikit deras fana. Fröken Berger var den enda, som ej sade något till den blifvande postmästarinnan, de andra klappade och kysste henne som hon minst skolat resa till Amerika, och alla sågo de ut, som deras högsta önskan varit att vara i hennes ställe.

Lilla fröken Karlsson lär skola förlofva sig med »expeditören». Där får hon allt en skön gosse — — —!

Alla flickorna hälsa dig så mycket!

Din tillgifne Karl Eriksson.

Åke Väst tog ej underrättelsen om fröken Verners förlofning så hårdt, men det förargade honom smått, att hon hade valt just postmästaren.

I tjänarinnefrågan.

Utän anspråk på att göra ett direkt inlägg i tjänarinnefrågan, ber jag endast att få yttra några ord med anledning af det, som redan sagts i Idun.

Det synes mig, att man i allmänhet ser tjänarinns ställning i allt för mörk dager. Det nyiligen gjorda inlägget af E. K. lämnar, hvad reda och sakrikhet vidkommer, intet öfrigt att önska. Men de paralleller, som uppdragas mellan en tjänstflickas och en fabriksflickas ställning, torde dock tåla vid någon jämkning. De uppgifter, som

förf. lämnar, om den förras löneförhållanden och fritider höra lyckligtvis till de ledsamma undantagen, eller få de hänföras till de mindre bemedlade hemmen med sin »ensampiga», men där äfven husmodern är så betungad, att man sanneligen icke vet hvem man skall skänka största medkänslan — husmodern eller tjänarinna. Den förra har de ekonomiska bekymren, omtanken för det hela, och icke sällan en bräcklig hälsa och en förfining, som lider af de betryckta, små förhållandena, då däremot den senare vanligtvis är oberörd af sin omgivning, visserligen har ett styft arbete, men också mestadels god hälsa och ett gladt lynne.

Men antingen tjänarinna är »ensam» eller har kamrater, så är det väl numera högst sällsynt att hon nöjer sig med endast »en fritimme en och annan sön- eller helgdag», såsom E. K. säger, eller att hon har »i bästa fall fjorton timmars arbetsdag» samt i lön 150 kr. Ett »därutöver» medgifver visserligen förf., men synes anse detta såsom mindre vanligt.

Se här, huru mina egna tjänarinnor, och efter hvad jag tyckt mig märka de flestas, ha det. I lön hvardera 12 kronor i månaden, 30 å 25 kronor till julen, 10 kronor till Larmsmessepengar, hvarförutom då och då erhålles något drickspengar, så att allt som allt årslönen belöper sig till öfver 200 kronor. De börja sitt arbete kl. $\frac{1}{2}$ 8 om morgonen och hålla på till kl. 7 e. m., hvarefter de få arbeta åt sig själfva. Husan skall till denna tid ha sofrummen i ordning och köksan har sedermera endast att servera oss vår lilla tebricka. Det är visserligen nära på 12 timmars arbetsdag, men granskar man saken närmare, är det ej så illa som det låter. Ty hvar och en erfaren husmoder vet nogsam, hvilken färdighet tjänstflickan besitter i att skaffa sig prat- och latstuder. Arbetet i hemmet kan aldrig så kontrolleras och systematiseras som i fabriken, är därför icke heller så tröttande och kraftnedsättande. Kommer så härtill den ojämförligt bättre kosten för tjänst- än fabriksflickan, så är äfven detta ett plus för den förra framför den senare.

Hvad så frihetstiden för mina flickor beträffar, så ha de i regel hvarannan söndag hvar ledig — hela dagen om de så önska eller ock med undantag af den lättare söndagsstädningen för husan och den likaledes underlättade matlagningen för köksan. Jag låter dem få ett bad på badinrättningen hvarannan lördag, och en eftermiddag hvar i veckan få de gå ut att utträtta sina egna ärenden, dock med förbehåll att de underrätta om när de gå. Det säger sig själf att de ha sitt eget rum, icke sämre utrustadt än d. s. k. bättre flickornas i de mindre bemedlade hemmen.

Och sådan torde äfven de alla flesta tjänstflickornas ställning vara. De finnas, som ha det mycket »gentilare», det vet jag nog. Och jag vet också en del fruar, som gjort försök med att gifva sina tjänarinnor ännu större frihet, så t. ex. att de skulle få gå ut, utan att begära lof, sedan de väl utträttat sina sysslor för dagen, eller närhelst en ledig stund yppade sig — och när yppar sig icke sådana i ett någorlunda väl ordnad hushåll? — såsom medan barnen äro i skolan, eller efter middagen, då herrskapet tager sin siesta och barnen leka i parken eller syssla med läxorna. Finns »baby», ses denna om af den af tjänstflickorna hvars tur det är att stanna hemma. Men detta försök har slagit illa ut. Det har visat sig att tjänstflickans både arbetslust och moral tagit skada däraf. De okunniga flickorna förstå i allmänhet nämligen blott att antingen arbeta eller hemfalla åt — slams. Ju mindre af det förra, dess mer af det senare.

Och här kunde framhållas, hvilken skuld våra s. k. bättre herrar ha i det bedröfliga förhållandet, att de unga tjänstflickorna så illa veta att använda sin fritid. Härresande saker skulle komma i dagen, om man refve litet i detta sakförhållande, men kanske tycka de flesta, att allt ligger utom den egentliga frågan. Här må blott i förbigående påpekas, i fall någon annan vill upptaga handsken, hurusom för några år sedan svenska kvinnor till granskning upptogo sedlighetsförhållandena bland de svenska mjölkpigorna i Danmark, medan det tills datum högst litet talats om det sedliga tillståndet bland de unga kvinnor, vi stå i så daglig och intim beröring med. I synnerhet i småstäderna lär det vara sorgligt.

»Gif din tjänarinna mycket mat och mycket arbete samt så pass skälig lön, att hon kan, om hon är skötsam, lägga af en styfver för ålderdomen, då blir hon bra,» yttrade en gång en gammal husmor, för hvilken en ung fru beklagade sig öfver sitt trassel med pigorna. Och jag tror den gamla fick rätt.

Att kvinnan af olika samhällsställning under de senare decennierna utvecklats sig i högst betydlig mån hvad bildning och kunskaper, upplysning och humanitetssträfvanden samt ansvarighets känsla beträffar, förnekar väl numera ingen. En klass har dock blifvit efter: tjänstflickornas. Hvarför? Emedan ingenting har gjorts för att draga dem med in i de rörelser af olika slag, som fört kvinnan framåt. De mångahanda väckelser, som stått öfverklasskvinnan till buds, behöfva icke här påpekas. Och arbeterskan af folket och utom hemmet har påverkats af det instruktiva föreningsväsendet, af folktalare, folkbibliotek, stundom folkhögskolan och stundom också genom de tillfällen till upplysning, som humana arbetsgifvare äro måna om att förskaffa sina arbetare.

Men från allt detta står tjänsteflickan utestängd. Om hon tjänar i ett om blott någorlunda bildadt hem, så kommer hon visserligen i kontakt med det, som väsentligast uppfostrar till ett bättre slag af människa. Men förhållandet är, att det väl gifves många upplysta unga fruar, som taga sina första tjänarinnor, besjälade af varmt intresse för dem och önskan att kunna göra något för dem, men att de, efter närmare bekantskap med den råvara de vilja förädla, bli afkylda, ledsna och slutligen i tjänarinnan se blott redskapet, hvaraf de äga att betjäna sig, utan att öfverskrida befogenhetens gräns. Ty de flickor, som veta att efter förtjänst uppskatta matmoderns nitälskan till deras bästa, torde höra till undantagen, då det däremot är nära på regel, att de, från barnens intagna af underklasshatet och misstron mot de bättre lottade, gå ut i lifvet till sitt arbete utan tillgifvenhet för detta senare och med instinktardat motvilja för matmodern, i hvilken de se nästan en fiende, från hvilken det gäller att hänsynslöst tillkämpa sig så många fördelar som möjligt.

Det talas så ofta om att tjänarinnan, slafven, efter att hela sitt lif ha släpat för andra, på ålderdomen icke äger något att lefva af. Först måste då frågas: hvem, med syfte att skaffa sig ett lefvebröd, måste icke arbeta för andra? Ifrån diplomaten ned till skoffikaren är det allas lott att arbeta för andra och få det olika tillmätta lefvebrödet eller äran i utbyte. För de flesta, icke blott för tjänstflickorna, räcker vanligen hvarken det ena eller andra, men i synnerhet icke lefvebrödet, för ålderdomen. Tjänstflickan delar här öde med flertalet. Se fattigvården, de ålderstigne utblottades sista tillflykt — man skulle ju kunna tro, att största procenten där utgjordes af den gamla, utblottade pigan. Men så är ej förhållandet. De flesta utgöras nog i stället af de gamla utsläpade husmödrarna. Hvad blir det då af tjänarinnan på ålderdomen? I några få fall äger hon ju en samlad styfver, eljes blir hon gift eller hyses af släktingar eller lever på forna matmödrars godhet. tminstone är vindsskrubben med sin bleka nöd långt ifrån regel.

Af hvad som sagts torde alltså framgå, att tjänarinnans ställning från en del fall tages alltför sentimentalt medlidsamt. Det gifves en annan klass flickor, värda i oändligt högre grad allmänhetens medkänsla: butiksflickornas. Med en lön af 20 till 50 kronor i månaden måste dessa hålla sig med logis, kost, kläder och tvätt. Räcker detta alltid? Blir något öfver till nöjen och ålderdom? Sträfvade de icke också för andra? Många ha väl föräldrahem, hvarifrån de ju erhålla någon hjälp, men i flere fall stå de utan eller äga så fattiga sådana, att de snarare få hjälpa till med det lilla de förtjäna. Och hvilket arbete sedan! Stående från morgon till kväll, oftast oupphörligt flyttande fram och åter tyngre och lättare bördor. Och ständigt måste de visa samma tåliga intresse, samma artiga väsen, hur det än månne se ut inom dem. Men hvilken matmoder har ej fått vidkännas sin tjänstflickas buttra humör emellanåt — ja, blifvit snäst — ja, fått släppa till litet af porslinet då och då, när »slafvinnan» ansatts af det dåliga lynnet eller tycker att hon bör hämnas liden eller inbillad oförrätt.

Stackars den butiksflicka, som försökte praktisera dylikt!

Tagen äfven upp butiksflicksfrågan, mina damer!

E. I.

Tjänarinnan och fabriksflickan.

Att tjänarinnan är mer bunden och att hennes tid är mer upptagen än fabriksflickans är sant. Men är nu i själfva verket den senares ställning så mycket bättre och eftersträfvansvärdare än tjänarinnans? Ja, kanske, om man ser den med af socialistiska idéer och agitatorer skärpt

blick; men ifrån moralisk, etisk och sanitär, ja, ifrån rent kvinnlig synpunkt är den det sannerligen icke. Och det vore väl äfven värdt att belysa fabriksarbeterskans lif, hennes arbete och behållning därpå för lifvet samt uppdraga några paralleller mellan henne och tjänarinnan, isynnerhet för den sistnämndas skull, efter som fabriksarbetet står i så mycket högre kurs hos henne.

Fabriksarbeterskan har sin frihet under de tolf å fjorton timmar fabriken icke tager henne i anspråk — det är sant — men låtom oss då se just på hennes arbete och arbetets beskaffenhet! Under de tio å tolf timmar hon arbetar på fabriken, vare sig den är af ena eller andra slaget, är hon tvungen att utan uppehåll utföra ett ensidigt, enformigt, mången gång själsdödande arbete, måhända utan att under hela denna tid få andra ställning, och utan tillfälle för själs- och kroppsförmögenheter att utveckla sig — då åter en tjänstflickas många olika bestyr gifva kroppen en hälsosam rörelse och adla såväl hennes förstånd som eftertanke. Under sin tjänstetid utbildas ju ofta tjänarinnan till en duglig, mångkunnig kvinna, som sedan själf ordentligt kan sköta om sitt eget hushåll och egna barn. De många oordentliga arbetshemmen i våra dagar, de många slarviga, okunniga, slöa mödrarna och hustrurna hafva väl oftare sitt ursprung från fabriksflickornas led än från tjänarinnornas.

Och det är ju ej gärna möjligt annat!

Dessa stackars flickor, hvilka kanske redan som barn kastades in i fabriken damm-mättade »grottekyrkor» och där dag efter dag arbeta som automater och, sedan fritimman slagit, i de flesta fall gå till ett »hem», där de »innebo» och där de knappast hafva ett hörn, som de kunna kalla sitt, kunna ju icke under sådana omständigheter ägna sig åt husliga sysselsättningar eller på något sätt dana sig för det kall, som väl dock äfven fabriksflickan innerst känner vara sitt — makans, moderns och husmoderns. Att det likväl finnes fabriksflickor, som hafva hem och föräldrar, under hvilkas vård de stå och att förhållandena för dessa då äro gynnsammare, kan icke förnekas.

Förutsättningarna att lättare falla offer för sjukdom och allmän svaghet äro ock större för fabriksarbeterskan än för tjänarinnan. Först och främst ligger det en sådan förutsättning i själfva arbetets natur, och sedan lika mycket i dietiska förhållanden. Då den tjänande flickan i regel får stark, god och närmande föda på regelbundet återkommande tider, får kanske hennes syster på fabriken en knapp och näringsfattig sådan, ja, hon lever kanske icke så sällan af kall, torr mat och kaffe. Och om hon, förutsatt att hon är i saknad af föräldravård, genom sjukdom skulle blifva urståndsatt att arbeta, hvem tar då en vänlig och vårdande hand om henne? Är hon icke då bra mycket sämre lottad än den tjänande flickan, som väl i de allra flesta fall kan påräkna hemmets tillsyn och läkarevård.

Om fabriksflickan af sin aföning kan göra fler besparingar än tjänstflickan, lämnas därhän; båda hafva en »tidsenlig» fallenhet att offra en stor del af sin förtjänst på onödiga lyxartiklar, och den förstnämnda har blott bättre tid och tillfälle att plöttra bort sina pengar äfven på sällskap och nöjen, dessa icke alltid af bästa slaget. Huru skall hon ock kunna välja det bästa, oefvarer som hon är, omgifven som hon kanske varit på fabriken af dåliga och lättsinniga kamrater, utan någon som vill varna, stödja och leda henne? Tjänarinnan åter kan icke, om också omedvetet, undgå ett godt hems och goda bildade människors uppfostrande inflytande.

Fanny Chrysanter.

Ur notisboken.

Iduns tryckeri — kungl. hofboktryckeri. En underrättelse, som nog kommer att intressera vår tidnings hela läsekrets, hafva vi att här meddela, den nämligen, att h. maj:t konungen den 3 dennes behagat tillerkänna Iduns tryckeri titeln *kungl. hofboktryckeri*.

Som bekant är Iduns tryckeri ett af landets största och bäst kvalificerade, och från detsamma har utgått en hel mängd framstående arbeten. Vi vilja här ur mängden endast erinra om det af konungen bekostade praktverket öfver svenska statens gobeliner

af hofintendenten Böttiger, praktupplagorna af Snoilskys »Svenska bilder» och Anna Maria Lenngrens dikter, k. Akademiens för de fria konsterna festskrift, den svenska originalupplagan af Dorés bibelverk och nu senast med anledning af konungens regeringsjubileum utgifna praktupplagan af högst den sammans dikter, d:r Rydfors' arbete »Konung Oscar II och Sveriges folk» samt d:r Lincks »Konung Oscar II» m. m. m. m.

För arbetsgifvande och arbetsökande damer att beakta är den tombola, som inom kort kommer att anordnas i och för anskaffande af grundmedlen till den under sommaren i n:r 31—32 i tidskriften Idun utförligare omnämnda arbetsbyrån för hufvudsakligen *praktiska handarbeten*, en förmedlingsbyrå dit allmänheten skall kunna vända sig vid tillfälligt behof af hjälp. Den med arbetet inkommet öfverhopade husmodern skall där finna biträde på hemmets alla arbetsområden; den unga damen eller ungarken, hvilka ej inom familj hafva att påräkna tillsyn och hjälp vid underhållandet af toaletten, skola där kunna skyndsamt få bristfälliga klädespersedlar iständsatta. På byråns olika afdelningar skola förekomma enklare klädesömnad, linnesömnad, märkning, spets, gardin och strumpstoppning, handsktvätt, m. m. Till försäljning skall äfven mottagas alster af konstslöjd och finare handarbeten.

Byråns hufvudsyfte skall blifva att hos allmänheten skaffa snabb arbetsförtjänst för de obemedlade damer ur de bildade klasserna, hvilka äga erfarenhet och skicklighet i utförandet af handarbeten af hvarjehanda art, och hvilka, om verklig arbetsförtjänst mera än hvad nu är fallet beredas dem, skulle blifva istånd att hålla nöden, den bittra, *outtalade* nöden från sin dörr.

När dagen för tombolan blir bestämd, kommer notis därom att inflyta i tidningarna och på samma gång plats att uppgifvas för mottagande af de gåfvor till tombolan, som en för företaget intresserad allmänhet kan blifva sinnad att lämna.

Kvinnan i katedern. »Om rättegången i tryckfrihetsmål» är det ämne, som Sveriges första kvinnliga universitetslärare, docenten juris dr Elsa Eschelsson, valt för sina första offentliga föreläsningar, hvilka togo sin början förliden lördag kl. 11 f. m. Den första föreläsningen, som behandlade tryckfrihetsbrottens begrepp och en framställning af kvarstaden, var synnerligen talrikt besökt.

En stjärna åt »stjärnan». Fru Sigrd Arnoldson-Fischof hade här om dagen enskild audiens hos konungen, som därvid till den frade sängerskan, hvilken förut är innehafvarinna af »Litteris et artibus», öfverlämnade denna medalj med briljanterad krona. Så vidt vi veta, har denna utmärkelse förut endast tilldelats följande svenska sängerskor: Jenny Lind, Christina Nilsson och Mathilda Taube, f. Grabow.

Ett artisthem. Den kända målarinnan friherrinnan Emma Sparre, som under flere af de senare årens somrar bott i Rättvik, har i Sjurberg, c:a 3 kilometer från Rättviks station, inköpt ett jordområde å höjden bredvid landsvägen och där åt sig uppfört en antik bostad. Väggarne äro af rundtimmer, och det första, stora rummet man inträder uti är försedt med öppen spis, å hvilken ägarinnan själf med smak utfört mindre fresker. Sängen i detta mur är väggfast och försedd med en s. k. terre. Flere antika möbler, inköpta i orten, pryda för öfrigt rummet. Bredvid detta rum finnas gästrum och kök. Från det första rummet leder en trappa i antik stil upp till sofrummet, utanför hvilket ligger ett »burspråk» med den vackraste utsikt öfver Siljan och Leksandsbergen. Fönstren äro infattade i bly.

Nya sidenprofver för säsongen hafva till-sändts oss från den välbekanta firman *Schweizer & Co* i Luzern (Schweiz), och visa de genom sin såväl godhet som rikhaltighet, att nämnda firma fortfarande står på höjden af hvad vår tids fabrikation har att erbjuda i denna bransch. Firman säger sig ock i skrifvelse till redaktionen hafva allt skäl att vara nöjd med sin annonsering i Idun, emedan flertalet rekvisiter från Sverige-just åberopa sig på denna annons.

Bland nu befintliga Cacaosorter intages säkert förnämsta platsen af

HULTMANS CACAO

Redan 1888 intygade prof. Joh. Lang i Lund, att Hultmans Cacao var fullt lika med van Houtens Cacao. Hultmans Cacao kan således varmt rekommenderas till hvarje husmoder.

Teater och musik.

Kungl. operan. Det parti, hvarmed fru *Sigröd Arnolds* avslutade sitt senaste gästspel härstädes, var *Julias* i Gounods opera »Romeo och Julia». Att fru A. under detta gästspel visat sig som en verklig konstnär, torde de flesta vara ense om, säga på somliga håll hvad man vill. Och detta bekräftades ännu mera genom hennes förträffliga utförande af *Julias* ingalunda lätta roll. Näst *Lakmé* sätta vi denna uppgift för fru A. främst bland dem, i hvilka hon här uppträdte. Hur fint var ej hennes spel, hur vacker hennes sång! Oaktadt stämman ju som bekant ej är stor och stundom kan förefalla något spröd, förmår sångerskan att, då så behöfves, förläna den både; volym och klang, som göra den väl gällande äfven i ensemblen. Fru A., som denna gång härifrån medför en rik skörd af lager och blommor, har vid hvarje afton haft att glädja sig åt fullt eller nästan fullt hus och det lifligaste bifall.

— **Södra teatern.** Det skrattades så kraftigt och hjärtligt där uppe på Mosebackehöjden i måndags kväll, att det bör ha gifvit eko öfver halfva staden. Och det ekot skall helt visst locka en ringlande lång ström af teaterbesökare upp genom hissorgarne de närmaste veckorna. Hvad som slik kraftig verkan åstadkom var »Den förlorade sonen», en fransk fars af två fransk-franska herrar, en galenskapernas galenskap, som nu öfversattes på det gemytligaste »Söder»-mål af »Södrans» dugande krafter. Någon specifikation är lika obehöfelig som ogörlig på en vinkelhakes knappt tillmätta utrymme. Alla voro med och alla voro bra. Men allra bäst var fröken *Hjorth*, när hon dansade sin stora spanska dans i andra akten. Det tyckte hela publiken och det sade den ifrån, så att gipsen rök från taksparrarne.

Ja, nöjda voro vi, så nöjda till och med att vi på hemvägen lofvade oss själva att tåga still om den s. k. förpjäsen. Dock må det vara oss tillåtet att antyda, att den slutar vid pass klockan 8.

— **Musikföreningen** gaf sin första konsert för säsongen i går torsdag. Vi kunna af naturliga skäl nu endast nämna, att programmet upptog *F. Mendelssohns* berömda oratorium »Paulus», och att bland de under professor *Nerudas* ledning medverkande funnos sådana förmågor som fru *Dina Edling*, fröken *Ester Sidner* och hr *Salomon Smith*. Till ett närmare omnämnande få vi återkomma i nästa nummer.

— **Fru Dagmar Möller** gaf i tisdags åter en af sina omtyckta romansaftnar, denna gång efter ett alltigenom danskt program. Ej mindre än nio olika tonsättare voro representerade, däribland *Gade, Heise, Lange-Müller* m. fl. Med fru Möllers särdeles framstående egenskaper som romanssångerska — i denna bransch står hon otvifvelaktigt främst hos oss — var det gifvet, att de sinsemellan så olikartade sångerna skulle komma till sin fulla rätt. Den friska och varma stämman, hvars höjdtöner äro något tunnast, stödes af ett klart och korrekt textuttal, en intelligent uppfattning och ett alltigenom konstnärligt utförande, hvadan framgången på förhand är alldeles gifven. Bland sånger, som särskildt tycktes slå an, torde böra nämnas *Heises* »Lille Karen», *Gades* »Farvel lille Grete!» samt *Lange-Müllers* »På fjeldet» och »Alverden er syg». Värdefullt biträde lämnades af hr *Oskar Lejdström*, som med vanlig omvårdnad och vid god disposition utförde ett par sånger och tillsammans med soaregifvarinnan en duett »Sommerfuglefangst» af *Steenborg*. Ackompanjemanget sköttes hela aftonen på det förträffligaste sätt af hr *Wilhelm Stenhammar*. Publiken var ganska talrik, men märkvärdigt nog ej fulltallig.

Filharmoniska sällskapet ämnar under innevarande musikår gifva tre abonnementskonserter under ledning af sin dirigent hr *Wilhelm Stenhammar*. Programmet till första konserten, hvilken skall äga rum inom fem veckor, är sammansatt af *V. Stenhammars* invigningskantat till årets Stockholmsutställning, *Joh. Brahms* här hittills okända *Rhapsodie* ur *Göthes* »Harzreise» (för altsolo, manskör och orkester), *Spinnvisan* och *Balladen* (för fruntimmerskör, sopransolo och orkester) ur *R. Wagners* »Flygande Holländaren» samt orkesterstycken och solosång.

Romanarket för veckan

måste på grund af detta nummers stora omfattning uteslutas, och medfölja i stället två romanark i nästa vecka.

En septembersaga.

Af **Mari Mihi.**

Den däfna, månlösa höstkvällen hade skrämt inom hus alla badgäster, som ännu dröjt sig kvar på *Saltskär*, hade drifvit dem in i sina gästna, oeldade korthus, där de sutto och kurade i skumrasket omkring tebrickan, under det herrarne med dvalna händer ordnade de tjugusex papperslapparne på femtioålfva olika vis för att få en kvistig vira bedrifbar, innan de med en hopplös axelryckning, följde af en hädelse åt lyckan, slängde dem i bordet och satte beten.

Strandpromenadens långa långa, döpt, jag vet ej hvarför, till Den smala vägen, tycktes ändtligen börja uppbära sin trånga titel. Trist och enslig låg den där, trumpet bidande öfvergifvenheten; dess djupa, regnbundna flygsand förrådade ej mera något namn, vårdslöst tecknad med parasollspetsen af en sysslolös, behandskad hand, präglades ej som förr af tenniskångornas rutade gummisulor.

Men då och då singlarde sakta ett vissnadt, frostbitet kastanjeblad ned till dem, som fallit förut, småningom samlades de därnere att skrumpna, multna och förintas, de fordom lyckliga, som skälfte af fröjd, af minutens jublande fröjd vid vindens svala, flyktiga kyss.

Villa *Vestra, Saltskärs* stoltaste sommarpalats, bjöd dock i sorglös dristighet nordens kulna, skumögda september spetsen, där den låg och tindrade likt en exotiskt brokig japanesisk papperslykta i en syrenberså. Från de öppnade fönstren välldes i vida vågor ett stort, varmt ljussken, hvars skilda reflexer mot det vindlösa hafvets kvällsömniga dyningar togo sig ut som slingrande, trollguldskimrande spiraler, de där långsamt och beständigt tycktes borra sig ned i det svarta, blanka djupet.

Ett tjugotal väl klädda, leende och världsvana män och kvinnor sade hvarandra små älskvärda elakheter på ett stilla och fridfullt, kanske litet vårdslöst sätt i den rymligt tilltagna salongen, hvars fadda karaktär af tillfällighetsbostad skickligt maskerades af en massa moderna, praktiska och stillösa möbler jämte hvarjehanda grannlätsgrejor från alla fyra väderstrecken, en sammantrytning, hvari särskildt yngre fruar älska att gifva gestalt åt förlöfningsstidens skiftande funderingar på det blifvande hemmet, och som förvandlar det, hvilket annars så att säga skulle stöta i möbelmagasin till det trefligaste tillhåll man någonsin kan drömma sig.

Jag har ofta tänkt, att om någon fjärrskådande »modern aand» ville stänga till ett dylikt rum och bryta axet af nyckeln samt lagligen förordna, att det ej finge öppnas på ett par hundra år, skulle det framstålla en vida mera helgjuten bild af vår tid samt det i mångt och mycket konstiga och beaktansvärda och fina och idiotiska däri, än hvad ett dussin senfödde forntidsforskare kunna rå med, de där en gång skola slå sig ned och med tillhjälp af de kulturhistoriska samlingsarnas årtullar och urvisare arbeta sig skalliga för att fröjda en häpen värld med skildringen af, huru du och jag egentligen hade det i nådens år 1897. Detta är en tanke, som fördelaktigt skiljer sig från de flesta andra därutinnan, att den måhända vore värd handlingens äreskrud.

Saltskär hade från begynnelsen varit ett skäligen anspråklöst samhälle, som låg och sof borta i en afkrok, där *Bohusläns* kala klippor halka ned i *Kattegatt*, en bortskynd plats i lä om stora stråkvägen, där man badade och seglade, skvallrade och friade på ett mildt och öfverseende sätt, som hade föga gemensamt med yrkesbadorternas skandalhunger och toalettombyten. Så hade det varit, och så vore det väl än, om inte *Lizzie Wahren* råkat dödligt stöta sig med de öfriga direktionsmedlemmarna i *Marstrand* och likt *Aeneas* kuskat i väg att eröfra sig ett nytt rike. Hon hade hört *Saltskär* omtalas såsom en slags halfvild näjd, och som det äfventyrliga alltid haft sin dragningskraft, för hon dit med sin kammarjungfru, sina pudlar, sin *Fritz*, sina nitton koffertar och sin dotter. Örtens stilsamma, beskedliga societet verkade för mycket kalikå; endast ett fåtal däraf befunns tillräckligt märkvärdigt att slippa in i *Villa Vestra*, men till förstärkning lät hon i dussintal sina vera-violettdoftande biljetter med de utdragna, svårlästa bokstäfverna löpa riket rundt med upprop till sina vintervänner att hjälpa henne slå ihjäl eremitstämningen på *Saltskär* och att göra platsen på modet.

Så kommo *Brandlings* dit med *Berndt Bergk* och *Tarras Ulff* jämte en del älskvärda och väluppfostrade dagdrifvare, som jagat på *Vallö* ett par veckor mot sensommaren, så att sedan ytterligare ett slags pensionerad, preussiskt *Gud-vet-hvad-Rath* samt en gammal siratlig *mrs Leighton* med fyra långa, slanka, evigt rodande döttrar blifvit indragna i cirkeln, fick *Lizzie Wahren* slutligen ihop ett litet elithof, som hon styrde med den samlade erfarenheten af ett obestämdt antal säsonger.

Många människor undrade och undra förmodligen ännu, om fru *Wahren* någonsin haft hvad man kallar tråkigt, om hon lefvat hvardagsmänniskans gråa lif en enda dag af sin fladdrande lyxtillvaro. Att spåra det i hennes drag hade aldrig gått för sig, och inte var det stort värdt att komma med några enfaldiga funderingar, om hon sört sin dotters fader, ty *Hack Wahren* hade hunnit ställa till med så mycket krängel och vidlyftigheter under den korta tid, som blef hans, att då han för evigt lade ihop sina spotska ögon efter sin sista filet à la *Wahrendorff*, fanns det inte en lefvande själ, som önskade honom tillbaka till denna jordiska skröpligheten.

Med sin af sporttermer och slangord myllrande, på de mest oväntade uppslag bjudande konversation, med sin ypperligt eleganta, ormligt smidiga figur, iförd en toalet, hvilken mera stämde med hennes utseende än ålder, föreföll hon *baron Brandling* föga olik den stolta, strålände flicka, som satte hans äfventyrarehjärta i brand i midten på 70-talet, då han tog sina första fjät på politikens vingliga, försåtliga stråt.

Flott karl för resten, *Erland Brandling*, och den ende man i världen, till hvilken *Lizzie Wahren* tvingats se upp; alla de andra hade endast sett upp till henne. Han lefde midt uppe i striden, stod där rak och förbindlig med sin orubbliga tro på lyckan i politikens och konjunkturernas svindlande virrvel, rastlöst kämpande för sitt långsamt vikande partis bestånd och sin ställnings hållbarhet med ett lejonmod, som förde tanken långt tillbaka, bort till renässansens storsvenske hjältar, hvars direkte ättling han var. Då och då lyckades han fördelaktigt afyttra en skog eller löpte någon af hans hästar sig till ett pris, hvilket skänkte både ägaren och djuret en smula andrum. Han hade en fenomenal förmåga att jonglera med sina affärer, att med yrkesspelarens fatalistiska kallblodighet se den mest kritiska situation i hvitögat; han skulle gjort sig ett namn som finansminister i *Portugal*, ehuru det torde vara osäkert, om han skulle antagit en kallelse därtill.

Dottern var i allo fadern lik, en duktig, ostyrig tös, ett världens barn, en ärkesnobb med armar och ben, som slängde åt alla tänkbara håll, men alltid med en viss grace, fullflugen i alla sorters onyttiga talanger samt hjälplöst okunnig om till och med begreppet huslighet. Med sitt örver öronen nedkammade, rika, burriga hår, gult som korset i *Sveriges* fana och fritt från svenskornas ledsamma nationallyte att förtunnas vid tinningarna, med sin högblå, dristiga blick påminde långa *Mari Ann* närmast om en vacker, äfventyrslysten page från drottning *Kerstins* glada hof.

Sedan hon till banjo sjungit några af *Yvette Guilberts* och *Cissie Lofthus* visor, med öfverdådig lefnadslust ackompanjerade af hennes från allt slags pryderi kemiskt rena följungs-fasoner, hvilket allt drifvit purpurn högre på de fyra misserna *Leightons* mjälla, anglosachsiska persikokinder, strök hon omkring en stund bland sällskapet, lotsande sig fram mellan ateniener och konsolbord, urnor och blomstrugger med samma säkerhet som ett skalligt boulevardlejon på *Pavillon d'Armenonville*, muntert pladdrande en hel hoper, som alldeles lika gärna kunnat förbli osagdt, tills hon hamnade bredvid honom, som en gång varit hennes skolflickskärleks blåaste dröm.

Hans granne vid supén hade nyss dragis sig tillbaka för att intaga sina järnpiller, och nu satt han där vårdslöst tillbakakastad i en emma med blicken ännu dröjande vid den dörr, hvarigenom *Marta Wahren* försvunnit.

Nej, det var inte mycket kvar af det, som gjort *Berndt Bergk* till »den vackraste karlen på sin tid». Det glesa håret hade ljusnat starkt vid tinningarna, den skarpa gäsfoten vid ögonvinkeln samt de bruna, ovaxadt nedhängande mustascherna gäfvos något trött och utslitet åt den högdragna, härjade profilen.

»Har du några cigaretter på dig? — Jaså, tack! *Murattis*, nåja då går ju an. Märkvärdigt, att du aldrig fått smak på *Fennia*. — Isch, hvad tror du det bekommer mig, om gumman *Leigh-*

Juvelerare
K. ANDERSON
1 Jakobstorg 1.

Ringar,
Broscher,

Armband,
Kedjeband,

Kedjor,
Nålar,

Silfverarbeten,
Bordsilfver.

Modernast!
Solidast!
Billigast!

Bref besvaras omgående

Tandläkare dr Geo. Forssmans Tandpulver, två slag, Tandpasta, Tandtinktur

ton ser härsken ut, när jag bolmar på ett litet tag. Den svarta boken säger — har du hört att jag döpt la chronique scandaleuse till det; man bör ju vara fosterländsk, det ligger i luften — näja, den påstår, att gumman näppeligen gifvit upphof åt fyrväpplingen samt att de inte heller äro systrar, utan att hon är en ljuf förening af duenna, hårfrisörska och maskös, och att de om vintrarne uppträda på The Empire under namn af The Four Poppies, omoraliskt sprattlande med benen och sjungande Down the Leicester Square med mera dylikt. Jo, såna bekanta har man. Hvad tycks om det?»

»Nå än se'n, hvad bekommer det oss. Men vet du, Mari Ann, jag tycker inte om, att du är så där begifven på nikotin. Det kan då aldrig vara nyttigt för fruntimmer. Jag kände en ung —»

»Fagnar mig obeskrifligt, att du värdigas intrassera dig för mitt enkla välbefinnande, kom det ur ett rökmoln, som kunnat döda en bikupa. Därpå en oktav lägre: »Nå, har du letat upp några nya fullkomligheter hos prinsessan? Såg just, att du fått språkådan på vid gafvel under supén — hon gaf dig ju till och med ett slag med solfjädern, ett sådant där som Reezké brukar få af Emma Calvé i Carmen. Hade aldrig tänkt, att Märta kunde gå så långt i likhet med oss andra svaga, syndiga människor.»

»Men, mitt älskade barn, tror du inte som jag, att vi sysselsätta oss litet för mycket med fröken Wahren. Det bästa vi kunna göra vore nog att lämna henne fullkomligt i fred. Hon är så ömtålig, så främmande för oss andra som möjligt är.»

Mari Ann satt tyst en half minut, hvarunder hon hann rikta den tätande atmosfären med ett halft dussin formfulländade rökringar. Så slängde hon bort den slutade cigaretten, stal med klassiskt lugn en ny ur Berndt Bergks ficka, tände och askade betänksamt af mot näsan af en lustigt grinande terra-cottasaty.

»Jag vet inte, hvad jag egentligen skulle vilja ge till för att hon skulle bli riktigt lycklig, riktigt gränslöst lycklig. Inte på det där lättvindiga viset som du och jag med hästar och hundar och middagar och baler och uppslupna

nachspiel, utan att hela hennes lif skulle bli så där ångsluvt som hon själf. Men jag fruktar, att det aldrig kommer att bli så.»

Berndt Bergk rynkade ögonbrynen. Det var just hvad han själf tänkte.

»Har du märkt, att sådana där som hon, de passa inte alls för denna världen. Vindarne äro för hårda för dem eller hvad det nu är. Skulle hon älska, utan att finna genkärlek, blefve det hennes död, Berndt. Men jag tror knappt, att hon någonsin har funderat på det där. Hon är ett helgon; inte en så'n där Nitouche inte, utan ett riktigt veritabelt ett så när som på glorian och den där grufligt själfbelätna, snörpta minen, med hvilken de brukar vara behäftade på kyrkomålningar. Nå, vi sutto och språkade i går kväll till sent på natten. Inte säger hon då stort mycket, men man kommer så rysligt bra öfverens med henne i alla fall. Hvad hon måtte ha varit förskräckligt ensam, stackars liten. Modern har bestämt lämnat henne aldeles för mycket åt sig själf. Hur är det, kände du fru Wahren förut?»

»Ja, vi voro bekanta.»

»Äfven innan hon blef gift?»

»Äfven innan hon blef gift,» ekade han.

Mari Ann gjorde sig inte mödan maskera en gäspning.

»Nej, i kväll är du då katten så trist, gamle gosse, eller också vill du ned till herrarne i spelrummet. Näja, frid vare med dig då! Jag skall gå och tala med professorskan Ribe om själavandringen — hon påstår, att man får vara nöjd, om man inte rent af blir åkarekamp. Mätte inte ha stora förväntningar på framtiden, stackars människa.»

Berndt Bergk nickade och försvann nedåt. Men kortlapparna lockade honom ej denna afton, utan han gick ned i stallet, sadlade och red ut öfver de backiga, steniga landsvägarne, som slingra sig fram mellan Bohusläns kala klippor. Det var hans vanliga medel, då de tunga tankarne kommo.

De hade aldrig sett hvarandra, Märta Wahren och han, förrän nu på Saltskär och skulle aldrig se hvarandra vidare. Men första dagen han kom dit och fann henne med modern före sig

där, visste han, att det ännu fanns ett oskrifvet blad i hans lif och att detta blad skulle bli mycket bittert att stafva sig igenom.

Hon var så olik de andra flickorna, de bul-lersamma, klarvakna ungdomarna, som sportade och pratade tok och buro sig åt så lång dagen var och ett drygt stycke på kvällkröken. De hade näbbar och klor att klösa sig fram med, de voro tränade för den tid de lefde i, nysilfveråldern, de läste tidningarna och lätsades följa med i kvinnofrågan. Deras tankar gingo närmast till en våning vid Strandvägen, en resa till Paris eller ett juvelarmband från Möllenborg.

Hennes barndom hade varit ensam och glädjelös, och lifvet går ju oftast på den låt, hvartill barndomen stämt tonen. Tidigt änka, hade modern kastat värden om Märta på en betald guvernant, icke en hjärtegod, tungfotad fräulein eller en sentimental, frikyrklig miss med guldbågade glasögon och ett vemodigt minne af honom hon en gång älskade, men aldrig fick, utan en af dessa hysteriska, hjärtlösa bonnes, som draga jorden rundt med sin brokiga trasgrannlåt och sin kroniska okunnighet. (Forts.)

Från Percy F. Luck & Co Handelsaktiebolag

följer med detta nummer den utförligt specificerade priskurant, som den framstående af våra läsarinor välkända firman tid efter annan plägar offentliggöra genom Idun.

Innehållsförteckning.

Våra landshöfdingsfruar. V. (Med porträtt af Julie Björkman, f. Sandström, Elisabeth Hederstierna, f. Eckhoff, och Louise Rydning, f. af Petersens.) — Gossar och skjutvapen; af Ellen Bergström. — Kvinnofrågan i Paris; bref till Idun från Esce. — Postkvinno; några interjörer ur lifvet inom disken på ett postkontor. För Idun af Adam Luz. (Forts. o. slut.) — I tjänarinnefrågan; två inlägg af E. S. och Fanny Chrysanter. — Ur notisboken. — Teater och musik. — En septembersaga; af Mari Mähl. — Tidsfördrif.

Sidsfördrif.

Bidrag mottagas med tacksamhet.

Logogryf.

Se dig omkring en solig sommar-dag,
Och märk hur jorden i sin fågning prålar;
Du ser att hvarje växt har sitt be-hag,
Och allas prakt gemensamt jorden målar.
Du ser ock mig, en af de fagras skara,
Som tacksamt pryder jordens rika barn,
Där jag ju får med roten fästad vara
Och suga kylig must när sol brann varm.
Där får jag stå när vintermolnen snöga,
När kronan bleknar uti rimmig glans;
Och jag ej väcktes mer af solens öga,
Om icke lifvets kraft i jorden fanns.
Väl lyfter jag min krona högt mot ljuset,
Men ej i stolthet. Veka slöjans präkt
I ödmjuk skönhet sänker jag mot gruset;
»En brud uti naturen», har man sagt.
Du vet nog hvem jag är, fast jag ej säger,
Hur många runor jag i namnet äger.
En vårens speleman med munter tunga.
En nordisk släktinge som ej kan sjunga.

Namn sedan släktets kung för ord-nings skull.

Hvarpå du beder så förtröstansfull Att uti skaparns — vara för be-ständigt.

Ett namn på nyttigt djur som är eländigt.

Hvad som kan tränga sig rakt på ens näsa,
Men dock omöjligt är ta' fatt och snäsa.

Hvad bonden lofvande utsikter gif-ver,

Om blott den är(?) — det säg. Hvad skörden blifver.

Ett farligt djur som sofver särskildt mycke.

Utaf en fyrkant nämnu ett litet stycke.

Se furan uti skog, hur växer den?

Hvar gifs på berget bästa utsikten?

Hvad vore skönt, om när dit upp du hunne,

Du en på klippan oförmodadt funne?

Hvad du har varit eller kanske är,
Det vållar dig båd fröjder och be-svär?

Ett gift som du får se ibland i kö- ket,

Därför gnid kopparn blank i vinter-stöket!

Farväl go' vänner nu, tills nästa gång,

Jag krånglar till en lika gåtfull sång.
Amalia.

Förvandlingsgåta.

Not, bry, lat, arm, ärna, rad.
Hvart och ett af de ofvanstående orden skall genom förändring af en bokstaf förvandlas till ett annat ord. Äro de rätta orden funna, så bilda de vid förändringen borttagna bok-stäfvorna namnet på ett finskt land-skap och de i deras ställe använda namnet på en svensk järnvägsstation.
—sel.

Stafvelsegåta.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
×										×
	×								×	
		×						×		
			×				×			
				×	×	×				

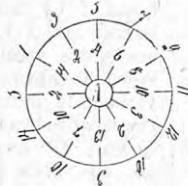
Äro orden rätt funna bilda bokstäfvorna i de med kors markerade rutorna ett ordspråk.

Stafvelserna äro: ir, ru, or, i, i, i, be, st, ån, t, t, ce, od, op, bon ma, si, b, l, l, le, ger, n, er, ås, den, h, na, c, n, r, p, ne.

De elfva orden äro: 1) land i Asien, 2) fruntimmersnamn, 3) tygsort, 4) historisk ort, 5) till fartyg hörande, 6) kommandoord, 7) en skön troll-kvinna, 8) lärarinna, 9) sinnesrörelse, 10) fyrfoting, 11) adelsten.

E. O. N.

Radiegåta.

Orden beteckna:

- 1, 2, 3 = violist,
- 1, 4, 5 = mansnamn,
- 1, 6, 7 = räkneord,
- 1, 8, 9 = benämnas aldrig en gosse,
- 1, 10, 11 = räkneord,
- 1, 3, 12 = på festen,
- 1, 2, 10 = bra att ha,
- 1, 13, 3 = värdepapper,
- 1, 7, 10 = i sorg,
- 1, 10, 14 = till bordet,

1, 2, 5 = mått,
1, 14, 1 = adjektiv.

Äro orden rätt lästa, bilda deras slutbokstäfver, rätt ordnade, en yr-kestitel.

Moster Lisa.

Lösningar.

Ordspråksaritmogryfen: »Bättre tiga än illa tala»: 1) Tabor, 2) bräde, 3) Sätra, 4) meter, 5) Marta, 6) Skene, 7) rätta, 8) Smith, 9) ego, 10) jag, 11) räf, 12) snö, 13) Fritz, 14) balja, 15) kolos, 16) Klara, 17) Anton, 18) Skara, 19) Halland, 20) paraply.

Charaden: Skorsten.

Kvadrätgatan: 1) aster, 2) Sture, 3) Tu-nis, 4) Erika, 5) resan.

Långgatan: Lekamen; lek-ek-eka-kam-amen-men-en.

Kaffe

patentrostad och konserveradt i enl. med Professor Liebig's metod, hvarigenom det står sig i flere månader, i fina blandningar: Java, Mokka, Plantage m. f. Fabriksbod 9 Biblioteksgatan, Sthlm.

Förädlade Kaffetillsatser, analyserade af Dr Setter-berg och Ingeniör Landin. Gör kaffet homogent, välsmakande, sundt, närande och billigt. Begär hos er närmaste handl. Kronkaffe och Utställningskaffe.